

УДК 726

І.В.Степанова

аспірантка КиївЗНДІЕП

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПРАВОСЛАВНИХ ХРАМОВИХ КОМПЛЕКСІВ

Анотація: в статті розглядаються особливості формування архітектурно-планувальної організації сучасних православних храмових комплексів.

Ключові слова: духовно-просвітницький центр (надалі ДПЦ), сокральний комплекс, сучасний православний храмовий комплекс (надалі СПХК).

Постановка проблеми.

На підставі аналізу досвіду проектування і будівництва СПХК визначено ряд факторів, що впливають на їх формування, місткість, місця можливого розташування, класифікацію і просторову організацію.

Об'єктом дослідження

Основні принципи формування СПХК та їх особливості.

Метою статті

Є визначення принципів архітектурно-планувальної організації СПХК в умовах комплексного формування, що має свої особливості і специфічний набір будівель, притаманний їхній специфіці, їх влаштування й функціональне зонування.

Виклад основного матеріалу.

Архітектурно-планувальне рішення ПХК, перш за все базується на канонічній основі та символіці окремих елементів і цілого.

Проблема формування розпланувальної організації СПХК в Україні вимагає взаємопов'язаного розгляду широкого кола соціально-економічних, містобудівних, архітектурно-розпланувальних, технологічно-інженерних та інших питань. Умови сьогодення приводять до необхідності визначення сучасних вимог до функціонально-планувальних, конструктивних і архітектурно-художніх рішень СПХК.

Нове будівництво СПХК у більшості міст України здійснюється в умовах реконструкції, в забудові, що сформувалася раніше. Збільшується навантаження на існуючі об'єкти громадського обслуговування, які часто не відповідають запитам та сучасним вимогам до комплексного формування.

Різноманітність потреб сучасного суспільства привела до розширення спектра послуг, які можна отримати-це відобразилось і на проектуванні СПХК. В архітектурі це викликало появу нових типів будівель та приміщень, що мають певні планувальні та об'ємно-просторові особливості.

СПХК у масштабі населеного пункту-міста чи села, житлового району або мікрорайону, являє собою сукупність природного ландшафту, сакральних будівель, об'єктів культурно-побутового обслуговування, транспортних і пішохідних шляхів, елементів озеленення та благоустрою. Взаємозв'язок цих елементів утворює цілісну систему – середовище СПХК.

Якість цього середовища визначається його функціонально-планувальними, технічними, естетичними а також гігієнічними, характеристиками, які є рівнозначно важливими. Комфорт перебування забезпечується наявністю цих характеристик, що є головним аспектом в проектуванні.

Важливим для об'єкта такого рівня є питання індивідуальних рис і архітектурної своєрідності, комплексність поєднання сакральних функцій з культурно-побутовим обслуговуванням та зв'язок з природою. Створення нормальної екологічної обстановки вимагає вирішення екологічних завдань та врахування природно-кліматичних даних (характер рельєфу, ґрунтові води, озеленення території), а також уважного ставлення до всіх природних ресурсів. Правильно обрані планувальні прийоми сприяють створенню гармонійного сакрального середовища та поліпшенню навколишніх територій. Можливе застосування таких засобів як обводнювання, озеленення, дизайн середовища та синтез мистецтв.

Архітектурно-художні якості СПХК залежать не тільки від виразності окремих будівель, але й в значній мірі від планувального рішення забудовуваної території.

Планування СПХК повинно передбачати чіткий функціональний розподіл на зони: *вхідну, богослужбову, просвітницьку, благодійну, службово-побутову, адміністративно-керівну, зону відпочинку, спортивну зону і господарчо-санітарну* [1; 2].

Велике значення має ізоляція приміщень та будівель, пов'язаних з господарством від богослужбової зони та зони відпочинку. Тому звичайно влаштовують два входи в будівлю: з основного входу - з боку внутрішнього простору комплексу й додаткового - з боку двору, з робочої кухні або коридору, тощо.

При забудові СПХК застосовують різні архітектурно-просторові рішення. СПХК можуть мати прямолінійний або криволінійний чи радіальний обрис. Будівлі комплексу можуть бути розташовані вздовж осі в одну лінію або з відступами від неї, радіально чи спіралевидно.

Цікавими є об'ємно-просторові рішення при яких будівлі розташовуються у вигляді різноманітних груп. Групова забудова сприяє економічності, а також скороченню на 15-20% довжини інженерних мереж та

збільшенню % озеленення. Це групи, утворені навколо внутрішнього простору – храмової зони або навколо благодійної, просвітницької, спортивної, рекреаційної зони. Вони можуть бути замкнутими або розкритими в одну сторону. Інший прийом - утворення груп будинків уздовж вулиці. Отже підсумовуючи вище зазначене можна зробити висновок, що архітектурно-планувальна організація СПХК може бути лінійна, фронтальна, радіальна, спіральна, змішана, кутова, глибинна, компактна, довільна. [3;2].

Багатофункційний СПХК може бути:

- з окремо збудованими будівлями;
- з вбудованими або прибудованими будівлями;
- у вигляді комплексу будівель, організованих навколо внутрішнього простору.

У будівлях складної конфігурації можуть використовувати – рядові, торцеві та поворотні блоки. Вони можуть бути розташовані як під тупим, так і під прямим кутом.

Використовуючи блоковані будівлі застосовують різні планувальні прийоми. Найпростіший з них – 1-но, 2-во поверхова забудова по периметру кварталу або уздовж вулиць. Також забудова може бути прямолінійна, криволінійна, суцільна, а також великої щільності. Іноді у великих СПХК застосовують кілька прийомів відразу.

Можуть використовуватися будівлі коридорного типу що в основі своєї планувальної структури мають розвинену горизонтальну комунікацію тобто, - коридор, за допомогою якої приміщення з'єднуються зі сходами. Вони відрізняються простотою конструктивних схем.

Для створення необхідних умов коридори повинні мати відповідну ширину, освітленість і провітрювання. Оскільки коридори повинні мати природне освітлення, в їх торцях роблять вікна, а при великій довжині коридору - світлові кишені. Довжина коридору не повинна перевищувати 24м - при освітленості з одного торця, а при двох - 48м. Між двома світловими кишенями відстань повинне бути не більше 30м.

Будівлі коридорного типу в основному прямокутні хоча можуть зустрічатися й більш складні форми плану.

СПХК складаються з будівель різного призначення. Тобто підпорядковані основам проектування громадських будівель і споруд. Отже залежно від частоти користування всі установи СПХК діляться на 3 основні групи: *епізодичного, періодичного й повсякденного користування*. Епізодичного користування це установи, що обслуговують населення всього міста чи населеного пункту, районів і представляє собою громадське обслуговування

загального значення. Установи періодичного й повсякденного користування представляють обслуговування місцевого значення.

Функціонування будівель СПХК має тісний взаємозв'язок з різними структурними елементами міста. Так, недільні школи перебувають у тісному зв'язку з житловою забудовою, на підприємства торгівлі й громадського харчування має вплив система міського транспорту.

Оскільки ПХК є вузлами приваблювання значних мас людей, вони повинні розміщуватися в безпосередній близькості від дорожніх розв'язок та мережі вуличних і пішохідних трас з вільним доступом до громадського транспорту.

СПХК, як громадські комплекси є одними з основних елементів забудови, що визначають силует міста. Також СПХК впливають на створення планувальної структури міста, в якій відіграють роль архітектурного акценту. Їх соціально-ідеологічне значення вимагає створення умов для домінування в навколишній середовищі, а також головної ролі в композиційній організації забудови. Образність архітектури СПХК впливає на художній вигляд міських ансамблів. У минулому силует міста визначали в основному культові споруди, вони займали центральне положення, або замикали основні напрямки сприйняття, що проходять вздовж головних композиційних зв'язків: Софія Київська, дзвіниця Києво-Печерської лаври, дзвіниця Успенського собору в Харкові [2; 5; 6].

Висновки.

Отже стає все більш очевидним, що СПХК – це середовище, де протікають багато взаємно пов'язаних процесів суспільної діяльності людей основний з яких-культовий. Функціональне призначення є головним фактором і основою об'ємно-планувального рішення будівель і споруд ПХК. Будівлі ПХК здебільшого одно-чотириповерхові, відрізняються різноманітністю об'ємно-просторових побудов, але для кожної з них є свої вимоги щодо функціональної організації та конструктивних особливостей рішення. Звичайно домінантою комплексу являється храм чи собор. Ще вони мають бути об'єднані одним композиційно-планувальним задумом, виконані в одному стилі, поєднуватись подобою деталей та масштабністю всіх елементів. Що в цілому утворюють виразний силует не дивлячись на різноманітність типів будинків. Та мають направленість на максимальне злиття архітектури з природою.

Назріла необхідність розглянути і осмислити процеси, що відбуваються в них: розібратися з їх типологією, визначити функціонально-планувальну структуру, знайти об'ємно-просторове рішення, відповідно до потреб сучасного суспільства. По суті, необхідно зрозуміти в якому напрямку спрямовані їх

зміни, дати наукове визначення новим принципам проектування, що народжуються, відобразити еволюцію формування СПХК.

Література:

1. Куцевич В.В. "Культові будинки та споруди різних конфесій". К.: Київ ЗНДІЕП, 2009.
2. Конспект лекцій з курсу „Теоретичні та методичні основи архітектурного проектування” модуля 4 - «Типологія будівель і споруд» (для студентів 3 курсу професійного напрямку 6.060102 – «Архітектура»). Авт. Дудка О.М. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 72с.
3. Кеслер М.Ю., Оболенский А.Н. и др. "Здания, сооружения и комплексы православных храмов" СП 31-103-99, Госстрой России, АХЦ "Арххрам", ГУП ЦПП, Москва, 2000
4. Тарас Я.М. Українська сакральна дерев'яна архітектура:словник-довідник.-Львів: ІН НАНУ.2006.-584с.
5. Довганюк І .Архітектура церков східного обряду. — Л.: 1994.-304 с.
6. Водотика О. Архітектурно-типологічні основи формування православних храмів України (на прикладі Центрального регіону): Дис. канд. архітектури: 18.00.02 / – КНУБА. – Київ, 2004. – 156 с.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности формирования архитектурно-планировочной организации современных православных храмовых комплексов.

Ключевые слова: сакральная комплекс, современный православный храмовый комплекс (далее СПХК).

Abstract

The article describes the features of the formation of the architectural organization of modern Orthodox temple complex.

Keywords: sacred complex modern Orthodox temple complex (more SPHK).